
Aan de hand van de vier thema's hebben enkele auteurs een toelichting gemaakt bij de diverse onderwerpen. Bedoeld als een inleiding op en wegwijzer voor hen die zich willen verdiepen in een onderwerp. Hieronder staan de auteurs die hebben meegewerkt en als je op de naam klikt zie je een korte toelichting bij elke auteur.

[Chris Maas Geesteranus](#)

Chris Maas Geesteranus

Natuur kwam in mijn leven door mijn vader - bioloog aan het Rijksherbarium in Leiden. Hij nam ons als kinderen vaak mee naar buiten: de duinen, de dierentuin, de Leidse Hout, de natuurgebieden rond Wassenaar, Warmond en Den Haag. En daarnaast mocht ik wat later met hem mee om paddestoelen te zoeken: voor zijn werk als taxonoom. Je voelde soms dat jouw vondst ertoe deed - zoals een nieuwe *Agaricus*soort (champignon) voor Nederland.

De grote wereld met zijn onrechtvaardigheid ging voor me open door de opmerkingen van ma aan de eettafel: "Chris, eet je bord leeg; de kinderen in Afrika hebben niets". Begin 50-er jaren. Een promotiefilm over het vanuit vliegtuigjes sproeien met DDT tegen sprinkhanenplagen in Afrika (wisten wij veel in 1963, we hadden Rachel Carson nog niet gelezen) deed de rest. Pilot werd ik toch uiteindelijk niet maar vanaf het begin van mijn loopbaan bij diverse ministeries heb ik me gewijd aan educatie en onderwijs rond mondiale zaken. Wereldburgerschap dus, met een groen randje. En daarin geloof ik nog steeds.

Dit e-mailadres wordt beveiligd tegen spambots. JavaScript dient ingeschakeld te zijn om het te bekijken.

```
document.getElementById('cloak2cc35cb17efd206a9888da334cbcc886').innerHTML = ''; var prefix = 'ma' + 'il' + 'to'; var path = 'hr' + 'ef' + '='; var addy2cc35cb17efd206a9888da334cbcc886 = 'bronmaas' + '@'; addy2cc35cb17efd206a9888da334cbcc886 = addy2cc35cb17efd206a9888da334cbcc886 + 'gmail' + '.' + 'com'; var addy_text2cc35cb17efd206a9888da334cbcc886 = 'bronmaas' + '@' + 'gmail' + '.' + 'com';document.getElementById('cloak2cc35cb17efd206a9888da334cbcc886').innerHTML += "";
```

[Gerard Jutten](#)

Gerard Jutten

Sinds 1970, het Natuurbeschermingsjaar N70, ben ik actief betrokken bij natuur, landschap en milieu. Als vrijwilliger en als professional in verschillende functies: o.a. als beheerder bezoekerscentrum Staatsbosbeheer, voorzitter van een IVN-afdeling, provinciaal consulent NME en algemeen directeur IVN. Vanuit mijn pedagogische achtergrond gaat mijn interesse vooral uit naar 'mens en natuur'.

Als programmamanager bij de gemeente Enschede sinds 2001 was ik actief op een breed terrein; ook gaf ik enkele jaren leiding aan het gemeentelijk duurzaamheidsbeleid. Op enige afstand hield ik in die jaren contact met het NM(E)-werkveld door het lidmaatschap van de raden van toezicht van Veldwerk Nederland en Natuur & Milieu en als commissielid Adviescommissie Draagvlak Natuur (LNV). Na mijn pensionering ben ik nog steeds als vrijwilliger actief en geniet ik dagelijks van het mooie Salland. Sinds 2017 werk ik met veel plezier mee in het project Bronnen voor NME.

Dit e-mailadres wordt beveiligd tegen spambots. JavaScript dient ingeschakeld te zijn om het te bekijken.

```
document.getElementById('cloakcd1f34218d3045a0e340abf3305493e8').innerHTML = ""; var prefix = 'ma' + 'il' + 'to'; var path = 'hr' + 'ef' + '='; var addycd1f34218d3045a0e340abf3305493e8 = 'gerardjutzen' + '@'; addycd1f34218d3045a0e340abf3305493e8 = addycd1f34218d3045a0e340abf3305493e8 + 'outlook' + '.' + 'com'; var addy_textcd1f34218d3045a0e340abf3305493e8 = 'gerardjutzen' + '@' + 'outlook' + '.' + 'com';document.getElementById('cloakcd1f34218d3045a0e340abf3305493e8').innerHTML += "+addy\_textcd1f34218d3045a0e340abf3305493e8+";
```

[Hak van Nispen](#)

Hak van Nispen

Sinds 1999 ben ik directeur van SME. In die ruim 20 jaar werk ik nauw samen met NME-centra en NME-diensten en NME zzp-ers. Dit varieerde van lesmaterialen ontwikkelen tot campagnes en van bedrijfsplannen en beleid voor NME-centra maken tot coaching. Er is in die jaren veel tot stand gekomen en tegelijkertijd is er ook heel erg veel gebeurd en veranderd. Op het platform Bronnen voor NME heb ik getracht een stukje van de kennis en ervaring door te geven. Ik nodig een ieder die meer wil weten uit om mij even te mailen (Dit e-mailadres wordt

beveiligd tegen spambots. JavaScript dient ingeschakeld te zijn om het te bekijken.

```
document.getElementById('cloak8aab4b8fb940df85cc6d8416a3e5610e').innerHTML = ""; var prefix = 'ma' + 'il' + 'to'; var path = 'hr' + 'ef' + '='; var addy8aab4b8fb940df85cc6d8416a3e5610e = 'nispn' + '@'; addy8aab4b8fb940df85cc6d8416a3e5610e = addy8aab4b8fb940df85cc6d8416a3e5610e + 'sme' + '.' + 'nl'; var addy_text8aab4b8fb940df85cc6d8416a3e5610e = 'nispn' + '@' + 'sme' + '.' + 'nl'; document.getElementById('cloak8aab4b8fb940df85cc6d8416a3e5610e').innerHTML += "+addy\_text8aab4b8fb940df85cc6d8416a3e5610e+"; );
```

Ik ben geboren 'met een verrekijker in mijn wieg'. Ik ben een vogeltjes-gek en het was logisch dat ik biologie ging studeren. Na deze studie heb ik een studie bedrijfskundig management gedaan. Een mooie combinatie waar ik nog dagelijks lol van heb in het advieswerk. Samen met mijn vrouw, drie kinderen en hond geniet ik regelmatig in de natuur, maar mijn natuurliefde is nog niet echt door de kinderen overgenomen. Ik kan nog veel leren van alle NME-ers hoe ik dat beter kan doen ☐☐

Dit e-mailadres wordt beveiligd tegen spambots. JavaScript dient ingeschakeld te zijn om het te bekijken.

```
document.getElementById('cloake47a9e07fb5f1a7d279c9f4980462495').innerHTML = ""; var prefix = 'ma' + 'il' + 'to'; var path = 'hr' + 'ef' + '='; var addye47a9e07fb5f1a7d279c9f4980462495 = 'nispn' + '@'; addye47a9e07fb5f1a7d279c9f4980462495 = addye47a9e07fb5f1a7d279c9f4980462495 + 'sme' + '.' + 'nl'; var addy_texte47a9e07fb5f1a7d279c9f4980462495 = 'nispn' + '@' + 'sme' + '.' + 'nl'; document.getElementById('cloake47a9e07fb5f1a7d279c9f4980462495').innerHTML += "+addy\_texte47a9e07fb5f1a7d279c9f4980462495+";
```

[Ida van Praag](#)

Ida van Praag

Ida van Praag is onderwijsadviseur en begeleider van onderwijsinnovatie teams. Duurzame onderwijsinnovatie en digitaal wereldburgerschap hebben haar speciale aandacht. Go Digital, Stay Human.

Via een mentorschap programma krijgen leerkrachten, docenten en andere professionals begeleiding bij het ontwikkelen en actualiseren van educatieve programma's en (digitale) lesmaterialen. Ze was een pionier op het gebied van digitalisering in het onderwijs, maar kiest tegenwoordig steeds vaker voor hybride onderwijsvormen. Ze is expert leren en innoveren, vernieuwende onderwijsmethodieken en werkvormen. Haar passie is kennis en vaardigheden

op een inspirerende en motiverende manier overdragen op de volgende generatie.

[Onderwijsinnovatie - IDA Interim Development Advice](#)
[Ida van Praag | LinkedIn](#)

[Margreeth Broens](#)

Margreeth Broens

Margreeth Broens, andragoloog (U Groningen), met als specialisatie volwasseneneducatie (VE); advies en onderzoek sociaal domein

Vanaf 1990 heb ik, vaak samen met anderen, diverse projectonderzoeken gedaan op het terrein van NME, en voor volwassenen in het bijzonder, variërend van de vernieuwde natuurgidsencursus van het IVN tot inventarisatie buitenschoolse NME (UU), het NME centrum van de toekomst, duurzaamheid als leergebied, samenwerking tussen non-formele VE en NME. De inhoudelijke invalshoek vanuit het NME-centrum heb ik daarna voortgezet in buurthuizen als algemene invalshoek voor iedereen: binnen- én buitenruimte, met actief burgerschap, vrijwilligerswerk en ontmoeting als overkoepelende functie voor sociale samenhang in buurt of wijk, belangrijk om iedereen te betrekken bij duurzame ontwikkeling in de omgeving.

Dit e-mailadres wordt beveiligd tegen spambots. JavaScript dient ingeschakeld te zijn om het te bekijken.

```
document.getElementById('cloakf789c366e5fe8bbb384f010cec760373').innerHTML = ""; var prefix = 'ma' + 'il' + 'to'; var path = 'hr' + 'ef' + '='; var addyf789c366e5fe8bbb384f010cec760373 = 'mlbroens' + '@'; addyf789c366e5fe8bbb384f010cec760373 = addyf789c366e5fe8bbb384f010cec760373 + 'xs4all' + '.' + 'nl'; var addy_textf789c366e5fe8bbb384f010cec760373 = 'mlbroens' + '@' + 'xs4all' + '.' + 'nl';document.getElementById('cloakf789c366e5fe8bbb384f010cec760373').innerHTML += "+addy_textf789c366e5fe8bbb384f010cec760373+";
```

[Marian Kathmann](#)

Marian Kathmann

Werkzaam bij NME Leiden sinds 1 januari 1982. In 1978 als biologiestudente in Leiden actief geworden bij de IVN-afdeling Leidse regio. Opgeleid als leraar biologie, maar een baan in de NME trok me heel erg aan. Ik leerde de 1^e schoolbioloog in Leiden kennen en samen gaven we de IVN-natuurgidsenopleiding. Dat heeft wel meegeholpen om aangenomen te worden.

Ik was gewend om met IVN-ers samen te werken en dat ben ik in en buiten mijn werk ook altijd blijven doen. We kunnen blij zijn met het groene netwerk in Leiden en omgeving.

In de landelijke NME veel meegedaan aan commissies (gestart met Natuurbeleving van het Jonge Kind), organisatie studiedagen, catalogus leskisten. Vanwege het grote belang van natuurlijk spelen in de natuur en op schoolpleinen ook betrokken bij [Springzaad](#). En als Rotterdams schooltuinkind ben ik naast mijn werk ook heel graag tuinjuf. Daarnaast ondersteun ik de Vereniging Leidse schooltuinen educatief en organisatorisch een aantal uren in de week als centrale coördinator.

In het IVN vind ik opleidingswerk het allerleukste: het met anderen geven van de Natuurgidsenopleiding, Jeugdbegeleiderscursus, Natuuroudercursus en als nieuwe uitdaging: cursus voor schoolmoestuinaadviseurs.

Actief zijn in de NME-wereld heeft me veel mooie ervaringen gebracht en leuke collega's. Natuurlijk hebben we veel mensen bereikt, oud en jong. Maar er is nog heel veel te doen.

Wil je ook weten hoe oud ik ben?

Ik ben van (14 augustus) 1957.

[Marnix Viator](#)

Marnix Viator

Natuur loopt als een rode draad door mijn leven. Als jongetje bouwde ik hutten, klom in bomen en op bergen en spotte vogels met de NJN. Als groene pedagoog en milieukundige ging ik vele jaren later in diverse functies aan de slag voor het IVN, SME en de ANWB met NME en duurzame ontwikkeling als speerpunten. Als gelegenheds-journalist schreef en schrijf ik met veel plezier over bergsport, natuur en duurzaamheid. In Bronnen voor NME komen mijn

passies samen. Met veel plezier werk ik daarom mee aan het overdragen van 50 jaar NME aan mensen die zich nu inzetten voor een leefbare wereld.

Dit e-mailadres wordt beveiligd tegen spambots. JavaScript dient ingeschakeld te zijn om het te bekijken.

```
document.getElementById('cloak1f9f14e5815d9128db85ac6ee3dd6a2e').innerHTML = ""; var prefix = 'ma' + 'il' + 'to'; var path = 'hr' + 'ef' + '='; var addy1f9f14e5815d9128db85ac6ee3dd6a2e = 'mviator' + '@'; addy1f9f14e5815d9128db85ac6ee3dd6a2e = addy1f9f14e5815d9128db85ac6ee3dd6a2e + 'planet' + '.' + 'nl'; var addy_text1f9f14e5815d9128db85ac6ee3dd6a2e = 'mviator' + '@' + 'planet' + '.' + 'nl'; document.getElementById('cloak1f9f14e5815d9128db85ac6ee3dd6a2e').innerHTML += "<a href='mailto:addy_text1f9f14e5815d9128db85ac6ee3dd6a2e@planet.nl'>addy_text1f9f14e5815d9128db85ac6ee3dd6a2e</a>";
```

[Roel van Raaij](#)

Roel van Raaij

Roel van Raaij (1959) is senior beleidsmaker bij het ministerie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Zijn 'kiemen' in NME zijn gevormd tijdens een lerarenopleiding biologie en aardrijkskunde, gevolgd door een studie biologie en milieukunde aan de Universiteit Leiden.

Het echte bestaan als docent voor de klas was niet de roeping, maar werken met (jonge) mensen, doceren, en enthousiasmeren over natuur en milieu des te meer.

Via werk in een veldstudiecentrum in Gorssel, lokale NME in de gemeente Schiedam (inclusief begeleiden van scholen en trainen van docenten), een leidinggevende functie in de omvangrijke NME dienst van de gemeente Rotterdam kwam Roel begin 2000 op het ministerie LNV terecht. Om daar beleidsmatig sturing te geven aan het programma NME 21 (Leren voor duurzaamheid), de latere programma's Leren voor Duurzame Ontwikkeling (LvDO), het NME-programma 'Kiezen, Leren, Meedoen' en meer recent aan de programma's DuurzaamDoor. En daar kwam vanaf 2017 ook het programma Jong Leren Eten over voedseleducatie bij.

Roel vindt het nog steeds van grote waarde dat hij ook met 'de poten in de NME klei' heeft gestaan en een breed netwerk heeft kunnen opbouwen in onderwijs, bij diverse overheden, met diverse maatschappelijke organisaties, met onderzoekers en vele andere partijen. Ook al is het werkveld enorm verbreed van 'natuur' naar 'natuur en milieu' naar 'duurzaamheid' en is 'educatie' ook verbreed naar 'leerprocessen' en 'sociale innovatie', de binding met de 'roots' van het werkveld is en blijft van waarde. Aan de andere kant van het brede spectrum van

'NME' is er ook het internationale speelveld van 'education for sustainable development (ESD)', de abstractie van het Haagse beleid rond natuur, milieu en duurzaamheid, het initiëren van (wetenschappelijk en praktijkgericht) onderzoek en het denken in 'transitie processen'. En laverend tussen die soms grote beleidsambities en de praktische uitwerking moet NME goed gepositioneerd en met voldoende kwaliteit op de (politieke, beleidsmatige) agenda blijven.

Bronnen

- [Berlin Declaration on Education for Sustainable Development](#)
- [Pre-final draft concept note for the post-2019 implementation framework: Strategic Document on ESD for the UNECE Region 2021-2030](#)
- [Education for Sustainable Development A roadmap](#)

[Stan Frijters](#)

Stan Frijters

Stan Frijters (1959) studeerde biologie met een afstudeerspecialisatie, naast bijzondere dierkunde, in didactiek en de implementatie van onderwijsvernieuwing. Naast zijn docentschap in het voortgezet onderwijs heeft hij zich verder gespecialiseerd in de onderwijskundige vernieuwing van natuur- en milieu-educatie. De laatste jaren werkt hij als opleider op een lerarenopleiding waarbij onderzoek naar Leren voor Duurzame Ontwikkeling een van zijn onderwerpen is. In docent ontwikkelteams en professionele leergemeenschappen werkt Frijters samen met docenten aan de ontwikkeling en implementatie van Leren voor duurzame ontwikkeling en de Whole School Approach voor duurzame ontwikkeling. Veel van zijn recente publicaties betreffen deze onderwerpen.

Dit e-mailadres wordt beveiligd tegen spambots. JavaScript dient ingeschakeld te zijn om het te bekijken.

```
document.getElementById('cloakd7134b23edac296ecc3092fa89cabbe1').innerHTML = ""; var prefix = 'ma' + 'il' + 'to'; var path = 'hr' + 'ef' + '='; var addyd7134b23edac296ecc3092fa89cabbe1 = 's.frijters' + '@'; addyd7134b23edac296ecc3092fa89cabbe1 = addyd7134b23edac296ecc3092fa89cabbe1 + 'aeres' + '.' + 'nl'; var addy_textd7134b23edac296ecc3092fa89cabbe1 = 's.frijters' + '@' + 'aeres' + '.' + 'nl';document.getElementById('cloakd7134b23edac296ecc3092fa89cabbe1').innerHTML += "+addy\_textd7134b23edac296ecc3092fa89cabbe1+";
```

